

BSOBAC – Bacheloroppgave vår 2023

Bacheloroppgave

Unge og alkoholforbruk

Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i sosialt arbeid

Stavanger, 17.03.2023

Kandidatnummer: 4064

Antall ord: 9985

Forord

Først vil jeg takke min engasjerte veileder, Anne Katrine Folkman. Du er grundig og presis, noe som synes gjennom tilbakemeldinger du gir og oppfølgingen du har vist gjennom hele prosessen. Tusen takk for all tid, engasjement og oppriktige ønske om å få meg til å prestere mitt beste.

Jeg vil også takke familie, venner og studiekamerater for alle oppløftende ord, lærerike samtaler og støtte i denne hektiske perioden.

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING	4
Bakgrunn for valg av tema	4
Presentasjon av problemstilling.....	4
Avgrensning og begrepsavklaringer	5
Sosialfaglig relevans	5
Oppgavens disposisjon	6
TEORI	7
Systemteoretisk forståelse av hvordan ungdom blir påvirket	7
Identitet og tilhørighet	8
Sosiale medier og prestasjonspress	8
METODE	9
Valg av metode	9
Fremgangsmåte	9
Analyse.....	12
FUNN	16
Presentasjon av funn/resultater	16
<i>Mer familie- og skoleorienterte</i>	16
<i>Fokus på helse og livsstil</i>	17
<i>Endret fritidsmønster</i>	18
Drøfting av problemstilling.....	20
<i>Endringer på individnivå som påvirker unges alkoholvaner</i>	20
<i>Ungdoms behov for tilhørighet til samfunnet rundt</i>	22
<i>Ungdomstiden er forandret</i>	24
AVSLUTNING	28
Kildekritikk og metodediskusjon.....	28
Konklusjon.....	30
LITTERATURLISTE	31
Vedlegg.....	33

Antall ord: 9985

INNLEDNING

Bakgrunn for valg av tema

Tall fra folkehelseinstituttet viser at norske unge drikker mindre alkohol nå enn for rundt 20-25 år siden. I 1999 oppga 85% av 15-16 åringer «noen gangs bruk» av alkohol, mens i 2019 hadde denne andelen sunket til 53% (Bye & Moan, 2018, s. 55). Pape et al. (2018) har samlet forskning fra 2005 til 2017 på hvorfor unge drikker mindre enn tidligere, både nasjonalt og internasjonalt. De finner store gap i forskningslitteraturen om underliggende årsaker til nedgangen i alkoholbruk blant mindreårige, men konkluderte med at foreldrenes grensesetting og oppdragerstil er den viktigste medvirkende faktoren.

«Å være tenåring i dag er noe annet enn å være tenåring for tretti år siden», sier NOVA-forsker Anders Bakken (Gulbrandsen, 2021). Han trekker frem ungdommenes fritidsmønster, som har gått fra å henge ute med venner til å være mer hjemme, som er særlig forandret disse tretti årene (Gulbrandsen, 2021). Kan endringer i fritidsmønster bidra til å forklare nedgangen i alkoholbruk blant unge de siste 20-25 årene? Dagens tenåringer har blitt beskrevet som «en edru generasjon» og forskning fra de rikere deler av verden viser tydelig at alkoholforbruket blant ungdom har gått ned siden tusenårsskiftet (Pape et al., 2018, s. 98). Som ungdom har jeg selv følt på en forventning om at jeg skal drikke alkohol i de fleste sosiale settinger med jevnaldrende. Jeg ble tidlig interessert i hvor forskjellige vi mennesker er og verdien av å leve i tråd med egne verdier. Dette bidro til mitt valg av studieretning, og senere valg av tema i denne oppgaven: å få mer kunnskaper om hvorfor unge drikker mindre.

Presentasjon av problemstilling

Jeg har som hensikt med oppgaven å undersøke hva som kan være årsakene til at unge drikker mindre alkohol. På bakgrunn av en kunnskapsgjennomgang om temaet har jeg formulert følgende problemstilling:

«Hva kan være årsaker til at unge drikker mindre alkohol, sett fra ungdommers perspektiv?»

Jeg har valgt litteraturstudie som metodisk tilnærming i bachelorprosjektet mitt. Hensikten med en litteraturstudie er å få oppdatert og god forståelse av kunnskapen som finnes om årsaker til at unge drikker mindre alkohol (Thidemann, 2019, s. 78).

Avgrensing og begrepsavklaringer

I norsk juridisk forstand er «barn» personer under 18 år, og begrepet «unge» brukes ofte om personer opp til 25 år (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016, s. 172). Fra barnet er 13 år blir det gjerne omtalt som tenåring eller ungdom (Schiefløe, 2015). Jeg velger å fokusere på unge i alderen 13-19 år, da det blant mindreårige ungdommer nedgangen i alkoholbruk hovedsakelig er undersøkt (Pape et al., 2018, s. 98). Jeg vil bruke begrepene «unge», «ungdom» og «tenåringer» for aldersgruppa 13 til 19 år videre i oppgaven. Jeg ser på den nedadgående drikketrenden fra rundt tusenårsskiftet, da flere studier gir tyngde til at endringene startet da (Pape et al., 2018, s. 98). Jeg har også valgt å kun ha fokus på alkohol i oppgaven, selv om mye forskning ser på andre rusmidler som for eksempel cannabisbruk i sammenheng med alkohol. Med disse avgrensningen er det mulig å søke frem nok relevant data til at problemstillingen likevel kan belyses grundig.

Sosialfaglig relevans

Ungdom er en sentral gruppe jeg som fremtidig sosionom kan arbeide med (Fellesorganisasjonen, 2017). Dagens regjering vil styrke rusforebyggingen, særlig rettet mot unge. Dette innebærer blant annet å forebygge bruk av alkohol blant barn og unge, som viser at dette er et aktuelt tema i dagens samfunn (Regjeringen, 2022). Ved å få mer kunnskap om årsakene til at unge drikker mindre alkohol kan det gjøre det lettere for en sosialarbeider å komme i posisjon til å jobbe forebyggende med ungdommer.

Å undersøke mulige årsaker til nedgangen i alkoholbruk blant unge og bli mer bevisst på temaet er i tråd med det yrkesetiske grunnlagsdokumentet som beskriver at sosionomer må holde seg faglig oppdatert. I tillegg har vi et samfunnsmandat som innebærer å ha et kritisk blikk på de verdiene og rammene som til enhver tid styrer samfunnet (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 2). Sosialt arbeid bygger på en blanding av fagkunnskap om individ og samfunn og forståelse av den enkelte brukers oppfatning av egen situasjon. Dette gjør kunnskap om

hvordan sosiale normer og kultur endrer seg over tid helt relevant for å utføre godt sosialt arbeid i møte med unge (Fellesorganisasjonen, 2017, s. 2). Undersøkelser gjort av Folkehelseinstituttet fra perioden 1995 til 2019 viser at alkoholvanene til unge stadig endrer seg, som kan sees i sammenheng med endringer i sosiale normer og kultur i samfunnet (Bye & Moan, 2018). Innledende søk om temaet viser at «trender» i samfunnet kan påvirke unges alkoholbruk, for eksempel den økende bruken og tilgangen til sosiale medier. Trender som dette er relevant for en sosialarbeider å vite noe om (Fellesorganisasjonen, 2017), da det kan påvirke livene til unge i takt med nedgangen i alkoholbruk, og muligens vise til en sammenheng.

Det finnes ulike organisasjoner med temaområde alkohol og/eller unge. I mine innledende søk fant jeg tidlig nettsiden til Av-og-til som er en alkovevttorganisasjon (Av-og-til, 2019). Blå Kors ble også fort synlig, som jobber forebyggende rettet mot barn og unge (BlåKors, 2022). At det finnes slike organisasjoner med fokus direkte mot rus, alkohol og barn og unge viser at dette er et aktuelt tema i samfunnet og for meg som kommende sosialarbeider.

Oppgavens disposisjon

Innledningen og teorikapittelet viser sammen til teori om ungdomstiden, identitet, teknologisk utvikling, prestasjonspress og Bronfenbrenners systemteori. Denne fagkunnskapen er et egnet utgangspunkt for å belyse problemstillingen og drøfte resultatene mine. Metodekapittelet redegjør for valg av metode, søk i databaser, analyse og tolkning av data. En sammenfatning av resultatene fra de tre artiklene viser mulige årsaker til at unge drikker mindre alkohol sett fra ungdommers perspektiv. Betydningen av resultatene drøftes i lys av presentert teori og annen forskning. I avslutningskapittelet reflekterer jeg rundt valg av metode og kildekritikk. Avslutningsvis vil jeg samle trådene og presentere en konklusjon som peker tilbake på problemstillingen.

TEORI

I oppgaven har jeg fokus på systemteori som er et egnet utgangspunkt for å forstå årsaker til nedgang i alkoholbruk blant unge. Jeg vil ha fokus på forklaringer på individnivå, men presenterer også noen resultater på makronivå.

Systemteoretisk forståelse av hvordan ungdom blir påvirket

Urie Bronfenbrenner er den mest kjente teoretikeren innen økologisk utviklingspsykologi (Tetzcher, 2012, s. 54) og tar utgangspunkt i at unges utvikling er en kompleks prosess der alt påvirker alt og alle påvirker alle. Denne tanken førte til hans kjente «utviklingsøkologiske modell». Modellen beskriver samspillet mellom personen og dens iboende forutsetninger og mennesker og andre faktorer, på fire nivåer (Schiefloe, 2015, s. 182). Disse fire nivåene utgjør barns oppvekstmiljø og kalles mikrosystem, mesosystem, eksosystem og makrosystem (Tetzcher, 2012, s. 54-55).

Mikrosystemet består av barnets nærmeste, for eksempel søsken, foreldre og skolen. Et mikrosystem består av barnets nære, daglige relasjon til omgivelsene, ofte samhandling ansikt til ansikt (Bronfenbrenner, 1979, s. 22). Det er altså flere mikrosystemer som sammen kan sees på som kjernen av en sirkel, og når disse påvirker hverandre dannes mesosystemet som en ring rundt kjernen. Bronfenbrenner (1979, s. 22-26) skriver at mesosystemet består av forbindelser mellom to eller flere av mikrosystemene barnet deltar i. Barnets fungering hjemme vil for eksempel påvirke fungeringen på skolen eller med venner. Videre består eksosystemet av sammenhenger barnet selv ikke deltar i, men blir påvirket av. På denne måten kan foreldrenes relasjon til venner eller situasjon på arbeidsplassen ha betydning for barnets relasjon til foreldrene igjen. Til slutt er makrosystemet påvirkning fra samfunnet for øvrig, gjennom landets lovverk. Dette innebærer kultur, normer og verdier som alle sammen har betydning for de andre nivåene (Tetzcher, 2012, s. 55).

Identitet og tilhørighet

Ungdom er ikke bare mennesker født på omtrent samme tid, men en fase mellom barndommen hvor man er avhengig av omsorgspersoner, og voksenlivet som innebærer ansvarlighet og selvbestemmelse (Pedersen & Ødegård, 2021, s. 11). På vei mot denne «store selvstendigheten» (Bakken et al., 2021, s. 54), skal ungdommen utvikle sin egen identitet. Dette innebærer å finne ut hva man vil og hvem man er, og hvordan egne meninger står i forhold til andres (Bakken et al., 2021, s. 54). I overgangen fra barn til ungdom får ulike personer og grupper skiftende betydning for utviklingen av identitet og sosialisering. Når barnet blir eldre går det fra at foreldre og søsken har sterkest innflytelse, til at personer og verdsett utenifra påvirker en mer (Schiefløe, 2015, s. 172). tenåringer fra rundt 13 års alderen er utsatt for et press om å tilpasse holdninger og atferd etter omgivelsene og det som anses å være sosialt akseptert. Dette presset kommer ofte fra jevnaldrende, men også fra forbilder eller ungdomskulturer. Likevel, vender de seg ofte til foreldrene i viktige avgjørelser i denne alderen (Hollander 1979:126; Bø 1991a; Gardsjord 1972; Heggen og Øia 2005, sitert i Schiefløe, 2015). Jevnaldrende venner fungerer som identifiserings- og referansepersoner når den unge skal «finne seg selv». Å ha venner blir et tegn på at man er sosialt akseptert (Schiefløe, 2015, s. 178).

Sosiale medier og prestasjonspress

Mens ungdommer på 90-tallet levde livene sine «offline», har teknologien med internett, smarttelefoner og digital kommunikasjon stadig tatt større del i unges hverdag de siste 30 årene. Den teknologiske utviklingen kan både være en risiko og skape muligheter i ungdomstiden (Bakken et al., 2021, s. 30). Grovt regnet bruker 60 til 70% av norske ungdommer minst tre timer foran en skjerm hver dag (Bakken, 2020, s. 24, sitert i Madsen & Soest, 2021, s. 215).

En annen ting som har forandret seg de siste 30 årene er ungdommers opplevelse av prestasjonspress (Bakken, 2021, s. 39-40). I Ungdata-undersøkelsen i 2021 ble ungdommene spurt om hvilke områder de opplever mye press på. Totalt 38% rapporterte om mest press «om å gjøre det bra på skolen» og 25% «om å se bra ut eller ha en fin kropp» (Bakken, 2021, s. 40).

METODE

I dette kapitlet gir jeg en systematisk gjennomgang av arbeidet mitt mot å finne og analysere tre forskningsartikler for å belyse problemstillingen min. Først beskriver jeg valg av metode, før jeg beskriver prosessen rundt litteratursøket som resulterte i valg av tre artikler. Her viser jeg PICO-skjema og inklusjons- og eksklusjonskriterier før jeg beskriver hvordan jeg analyserte og tematiserte de valgte artiklene.

Valg av metode

Jeg har brukt litteraturstudie som metode. En litteraturstudie er «en beskrivelse av kunnskap og en analyse av et utvalg av studier som finnes innenfor et bestemt fagområde og en problemstilling.» (Thidemann, 2019, s. 79-80). Åm og Magin (2021, s. 146) skriver at en litteraturstudie er tidkrevende og en bacheloroppgave har begrenset omfang. Jeg tar derfor ikke for meg et nytt tema, men bygger oppgaven på allerede gjennomgått litteratur om unge og deres alkoholbruk. Fordelen med litteraturstudie er at det er mindre tidkrevende enn å gjennomføre en empirisk studie for å forsøke å fylle kunnskapshull (Åm & Magin, 2021, s. 146). Skulle jeg for eksempel gjennomført intervjuer i praksisfeltet er det i tillegg strenge etiske retningslinjer som må følges, og disponibel tid ville blitt en utfordring (Thidemann, 2019, s. 74).

Jeg ønsker å undersøke årsakene til at *unge* drikker mindre alkohol, sett fra deres perspektiv. Jeg vil utforske temaet nærmere ved hjelp av både kvalitative og kvantitative data fra unge mennesker, om deres opplevelser, meninger, tanker og holdninger. Å bruke en kvalitativ studie er hensiktsmessig for å finne meningssammenhenger gjennom for eksempel intervjuer og få dybdekunnskaper om temaet (Thidemann, 2019, s. 76). Jeg bruker også to kvantitative studier som gir eksakte målbare enheter i form av tall og er egnet for å se tendenser i en større populasjon (Thidemann, 2019, s. 75-76). Begge tilnærminger og studier er relevante og sammen egnet til å svare på problemstillingen min.

Fremgangsmåte

Jeg har fulgt Thidemann (2019) sine trinn for en systematisk tilnærming i alle deler av prosessen i en litteraturstudie. Jeg startet med flere innledende søk på Google og i

databasen Oria for å få en oversikt over hva som er skrevet om temaet, som anbefalt av Thidemann (2019, s. 81). Søkord som «ungdom», «alkohol» og «trend» ga mange, men lite relevante treff i Oria tidlig i prosessen. Gjennom et innledende søk på «Hvorfor drikker unge voksne mindre alkohol enn før?» på Google, fant jeg en side om hvorfor tenåringer drikker mindre enn før på Forskning.no (Stranden, 2020). Nettsiden refererte til Törrönen et al. (2019) sin forskningsartikkel, som igjen foreslo forskningsartikkelen til Rossow et al. (2020) om mulige forklaringer på nedgangen i ungdomsdrikking. Jeg lagret begge artiklene til senere. I det innledende søket fant jeg også kronikker om hvorfor unge drikker mindre (Jakobsen, 2018), medieoppslag om unge som velger å «korke flasken» (Dverset, 2023) og rapporter som viser unges alkoholbruk over tid (Bakken, 2021). Til sammen ga dette meg et større overblikk over temaet.

Mye av forskningen jeg fant om temaet var skrevet på engelsk, som gjorde at jeg tidlig vurderte å inkludere engelske forskningsartikler i oppgaven min. Videre skulle jeg foreta det Thidemann (2019, s. 82) kaller et systematisk søk. Dette søket er planlagt, begrunnet, dokumentert og etterprøvbart. Basert på den foreløpige problemstillingen min konkretiserte jeg informasjonsbehovet mitt ved hjelp av rammeverket PICO (Thidemann, 2019, s. 82-83). De relevante engelske artiklene jeg hadde funnet innledningsvis hjalp med å identifisere engelske søkeord i PICO-skjemaet. Jeg utelot «C» (comparison) da jeg ikke skal sammenligne tiltak. Utvalgte søkeord vises i tabell 1 nedenfor.

Tabell 1. PICO-skjema

(P) Population/patient/problem	(I) Intervention	(O) Outcomes
-Unge -Unge voksne -Ungdommer -Tenåringer	-Ungdomsdrikking -Drikker mindre -Trend	-Mulige forklaringer -Årsaker -Hvorfor
-Adolescent -Young -Teenager -Youth	-Decline in drinking -Drink less -Downward trend	-Possible explanations -Why

Videre foretok jeg et systematisk søk med søkeordene fra PICO-skjemaet. Jeg søkte i databasene Oria, Idunn og Academic Search Premier, som inneholder sosialfaglig litteratur. Søkene jeg gjorde fremgår av søkematriksen jeg utarbeidet tidlig i prosessen (Vedlegg 1).

Jeg bygget opp søket mitt ved å inkludere alle ordene fra PICO skjemaet for å få mange og relevante treff (Thidemann, 2019, s. 87). Søkeordene ble kombinert med de boolske operatorene OR og AND, som inkluderer minst ett av synonymene eller begge. Jeg valgte å ikke bruke NOT, for å ikke utelukke interessante treff (Thidemann, 2019, s. 87). Parenteser ble brukt for å skille mellom de ulike operatorene, for eksempel da jeg inkluderte flere synonymer med OR imellom. Jeg benyttet også anførselstegn der jeg ønsket å inkludere en hel frase i søket (Thidemann, 2019, s. 87-88).

Søkene ble justert underveis, basert på antall treff, relevans og ferdigstilling av problemstillingen. Thidemann (2019, s. 88) kaller denne søkeprosessen iterativ, som betyr at jeg beveger meg frem og tilbake mellom de ulike trinnene i søkeprosessen og noterer relevante søkeord og artikler underveis. Inklusjons- og eksklusjonskriterer ble også definert underveis, noen avgrenset ved hjelp av databasens egne filter og andre manuelt gjennom lesing. Jeg ønsket fagfellevurderte forskningsartikler som betyr at de er kvalitetsvurdert av minst to eksperter på fagområdet (Thidemann, 2019, s. 67). Jeg så også etter IMRaD struktur i artiklene (Thidemann, 2019, s. 30). Siden jeg ønsker finne svar på hva ungdommer selv sier om alkoholforbruket deres og utvikling over tid, valgte jeg å bruke artikler med både kvalitativ og kvantitativ metode. Kriteriene for utvelgelse av artikler presenteres nedenfor i tabell 2.

Tabell 2. Inklusjons- og eksklusjonskriterer

Inklusjonskriterier:	Eksklusjonskriterier:
<ul style="list-style-type: none"> -Fagfellevurdering -Forskningsartikkel -Kvalitativ eller kvantitativ metode -Engelsk, norsk, svensk eller dansk språk -Ikke eldre enn 5 år (2017) -Studier fra Norden -Alkohol -Unge i alderen 13-19 år -Årsaker/forklaringer til nedgang i unges alkoholkonsum 	<ul style="list-style-type: none"> -Ikke fagfellevurdert -Ikke forskningsartikkel -Eldre enn 5 år -Voksne eldre enn 20 år -Studier utenfor Norden

Gjennom det systematiske søket i Academic search Premier fikk jeg 8 treff etter avgrensninger, hvor alle sammendragene ble lest. Problemstillingen og inklusjons- og eksklusjonskriteriene ble et filter da jeg leste artiklene, som resulterte i at 6 av artiklene måtte forkastes. Jeg valgte de to jeg tidligere hadde notert meg: (Törrönen et al., 2019) og (Rossow et al., 2020), da disse kan svare på problemstillingen min. For å finne en tredje artikkel gikk jeg tilbake til søkeprosessen og søkte: «Hvorfor drikker unge voksne mindre alkohol enn før?» på Google. Jeg fant en interessant tekst av Sæther (2018) om hvorfor ungdom drikker mindre enn før på Dagsavisen.no, som igjen viste til Jakobsen (2018) på Forskning.no. Teksten til Jakobsen var basert på en finsk studie (Raitasalo et al., 2018), som passet både problemstilling og inklusjons- og eksklusjonskriterier. Jeg valgte denne som min tredje artikkel som følgelig er håndplukket via et manuelt søk.

Videre i prosessen vurderte jeg kvaliteten på de tre valgte artiklene (Thidemann, 2019, s. 91). I dette arbeidet brukte jeg en sjekklister fra Helsebiblioteket (2020) for å bli bedre kjent med og forstå innholdet i artiklene. Jeg gikk grundig gjennom hensikt, metode, utvalgsstrategi, resultater, kvalitet, etikk og relevans i hver studie. Jeg leste artiklene flere ganger, i sin helhet og de enkelte delene. Underveis noterte jeg nøkkelord for å sikre at jeg fikk med meg det viktigste. Videre utarbeidet jeg en litteraturmatrise for å få god oversikt over hovedelementene i artiklene, som anbefalt av (Thidemann, 2019, s. 95). De tre valgte artiklene presenteres i vedlagte litteraturmatriser (Vedlegg 2-4).

Analyse

Jeg benyttet *Thematic analysis: a simplified approach* som er en anbefalt analysemetode for uerfarne (Aveyard, 2019, s. 141). Jeg hadde problemstillingen min lett synlig underveis i analyseprosessen, som anbefalt av Thidemann (2019, s. 93). Problemstillingen min ble retningsgivende for analysen og jeg leste resultatdelen i artiklene flere ganger og merket meg ord, setninger og avsnitt som sa noe om årsaker til at unge drikker mindre alkohol. Jeg printet ut artiklene og markerte meningsenhetene i artiklenes resultatdel med markeringstusj. Denne måten å jobbe på var et nyttig hjelpemiddel for å konkretisere det som belyser forskningsspørsmålene og problemstillingen min (Thidemann, 2019, s. 93).

Jeg benyttet en variant av Aveyards (2019, s. 142) «klipp og lim» da jeg jobber best visuelt. Jeg skrev ned relevante nøkkelord fra resultatdelen i hver artikkel i et eget dokument for bedre oversikt. Jeg oversatt ordene til norsk og fikk med dette en dypere forståelse av resultatene i hver artikkel. Etter inspirasjon fra Thidemann (2019, s. 93) «kodet» jeg innholdet i de meningsbærende enhetene ved å legge til ord eller skrive om deler av teksten, mens hovedpoengene ble besvart. Deretter samlet jeg de kodene som hadde lignende meningsinnhold til felles temaer. Som Aveyard (2019, s. 144) anbefaler, gikk jeg flere ganger frem og tilbake i prosessen for å sikre at temaoverskriftene var dekkende for innholdet og at kodene passet inn under hvert tema. Jeg noterte i et eget dokument underveis, samlet koder, skrev nye temaoverskrifter og sjekket disse opp mot originalkilden. Som anbefalt av Aveyard (2019, s. 142) beholdt jeg de originale dokumentene med markeringer for å kunne se tilbake på disse og dobbeltsjikke de identifiserte temaene videre i prosessen. Antall resultater i hver artikkel varierte og de foreløpige temaene er basert på de presenterte resultatene, sammen med det helhetlige bildet jeg sto igjen med så langt i analyseprosessen. De foreløpige temaene fremkommer i tabell 6. nedenfor.

Tabell 6. Sammenligning av foreløpig tema.

Artikkel 1.	Artikkel 2.	Artikkel 3.
1. Hvor lett er det å få tak i alkohol	1. Skulk og problematferd på skolen	1. Familie og foreldrekontroll
2. Disponible penger	2. Kriminalitet og cannabisbruk	2. Kjønnsdelte praksiser
3. Risiko ved å drikke mye	3. Samvær med venner om kvelden	3. Sosiale medier og spilling
4. Skoleskulk	4. Foreldrenes alkoholbruk	4. Konkurrerende aktiviteter
5. Deltakelse i idrett og kulturelle aktiviteter	5. Tid brukt på lekser	5. Helse trend
6. Foreldrene vet hvor barna befinner seg	6. Tid alene eller sammen med familien	6. Nedgang i gruppepress og mer rom for individuelle valg
7. Henge ute med venner		

	7. Aktiviteter med foreldrene	
--	-------------------------------	--

Neste steg i analyseprosessen er ifølge Aveyard (2019, s. 144) å se hvordan de foreløpige temaene kan henge sammen. Eventuelle forskjeller kan ifølge Thidemann (2019, s. 94) skyldes hvordan de enkelte studiene er gjennomført. Jeg laget en ny tabell som viser hvordan de foreløpige temaene lot seg summere opp i tre hovedtema (Aveyard, 2019, s. 144-145). De endelige temaene fremkommer i tabell 7. nedenfor.

Tabell 7. Sammenfatning av tema.

Tema fra artiklene	Sammenfattet tema
<ol style="list-style-type: none"> 1. Tid hjemme med familien 2. Aktiviteter med foreldrene 3. Skulk og problematferd på skolen 4. Tid brukt på lekser 5. Foreldrekontroll 	Mer familie- og skoleorienterte
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kriminalitet 2. Helse trend 3. Oppfattet risiko ved å drikke 4. Deltakelse i idrett og kulturelle aktiviteter 5. Kjønnssdelte praksiser 	Fokus på helse og livsstil
<ol style="list-style-type: none"> 1. Tilgjengelighet 2. Gruppepress og rom for individuelle valg 3. Sosiale medier og spilling 4. Konkurrerende aktiviteter 5. Samvær med venner 	Endret fritidsmønster

Analyseprosessen og sammenfatning av tema var ikke uproblematisk, fordi enkelte temaer vanskelig lot seg sammenligne. I første del av analysen identifiserte jeg alle temaene i artiklene, mens sammenfatningen av temaer førte til at noen undertemaer ble bortprioritert. Grunnet vanskeligheten med å sammenligne temaene har jeg valgt å fremheve noen enkelte temaer i drøftingen. De endelige temaene er basert på en grundig analyseprosess og gjentatte tolkninger opp mot problemstillingen. Aveyard (2019, s. 144) advarer mot å slå seg til ro med at temaene passer sammen uten problemer. Som Lincoln og

Guba (1985: 342, sitert i Aveyard, 2019) beskriver, er utviklingen av endelige tema en dynamisk prosess. Jeg gikk frem og tilbake i materialet for å sikre at resultatene fra artiklene passet under de foreløpige temaene og at de endelige temaene var robuste og inneholdt alle hovedpoengene. Dette førte til at jeg endret temaoverskriftene flere ganger underveis. Videre i oppgaven følger en presentasjon av funnene fra de tre artiklene.

FUNN

Jeg vil i dette kapittelet presentere funnene fra artiklene jeg har valgt å inkludere i oppgaven. Jeg presenterer de endelige temaoverskriftene fra analysen og skriver frem resultatene fra de kvantitative studiene og viser til sitater fra intervjuene. Videre vil jeg drøfte problemstillingen min ved hjelp av særlig relevante funn og tidligere presentert teori.

Presentasjon av funn/resultater

Mer familie- og skoleorienterte

Alle de tre artiklene viser til hvordan tid sammen med familien eller fokus på skole kan forklare at unge drikker mindre alkohol. Dette kommer til uttrykk på ulike måter. Raitasalo et al. (2018) fant i sin studie at foreldre var mer bevisste på hvor barna deres befant seg på fredagskvelden i 2015, enn tidlig på 2000-tallet. Forfatterne kom frem til at foreldrenes høyere bevissthet reduserte risikoen for alkoholbruk hos de unge. Sammenhengen var ikke like tydelig alle årene mellom 1999 og 2015 og forholdet ser derfor ikke ut til å ha endret seg over tid.

I studien til Rossow et al. (2018) rapporterte ungdom at de fra 2002 til 2013/15 var oftere hjemme alene eller sammen med familien, de engasjerte seg mer i fritidsaktiviteter sammen med foreldrene og brukte mer tid på lekser. Studien viser også at ungdom rapporterer om mindre skulk og problematferd på skolen. Forfatterne fant altså en sammenheng mellom lavere alkoholbruk hos ungdom, og mer tid brukt sammen med familien og på skole, og mindre skulk og problematferd. Funnet til Rossow et al. (2020) om at ungdommer skulker skolen mindre enn tidligere samsvarer med Raitasalo et al. (2018) sitt funn, selv om ikke funnet kunne forklare nedgangen i alkoholbruk i deres studie.

I studien til Törrönen et al. (2019) trekkes både tid sammen med familien og foreldrenes «kontroll» over ungdommene frem som forklaringer på den nedadgående drikketrenden blant unge. To av ungdommene forteller at de velger å bruke fritiden sin med familien, fremfor med venner. De fleste andre foretrekker derimot å bruke fritiden sin med venner. Intervjuene viser også at foreldrenes evne til å «kontrollere» de unges drikking blir viktig når de unge ikke er sammen med foreldrene. En av guttene sier: «My parents have been very strict about drinking, which was good for me since this changed my behavior. I became

honest and my parents started to trust me 100 percent» (Törrönen et al., 2019, s. 16). Tre av ungdommene forteller også om foreldre som «overvåker» dem ved hjelp av sosiale medier, som denne ungdommen beskriver:

Every time I go out, my mother wants to know where I go, with whom and what we are going to do. And then she always follows me, she sends text messages to ask “is everything okay?” and to say that I should not drink too much (Törrönen et al., 2019, s. 16).

En annen ungdom beskriver hvordan hun sender moren tekstmeldinger mens hun er på fest og går innom soverommet hennes når hun kommer hjem, fordi det er viktig for mor.

Eksemplene viser hvordan foreldres bekymringer og praksis knyttet til de unges alkoholbruk blir oppfattet som legitime av ungdommene og fulgt (Törrönen et al., 2019).

Fokus på helse og livsstil

Alle tre artiklene uttrykker på ulike måter hvordan ungdommers fokus på helse og livsstil kan forklare at de drikker mindre alkohol. I studien til Raitasalo et al. (2018) reduserte risikoen for alkoholbruk blant unge at de oppfattet en stor risiko ved å drikke mye alkohol. I 2015 rapporterte flere ungdommer om oppfattet risiko knyttet til å drikke minst seks enheter hver helg, enn i 1999.

Raitasalo et al. (2018) fant også at ungdommer har økt deltakelsen i idrett og andre fritidsaktiviteter. De fant ut at økt deltakelsen i idrett reduserte risikoen for alkoholbruk både i 1999 og i 2015. Aktivitet i andre kulturelle aktiviteter var ikke relatert til alkoholbruk.

I studien til Rossow et al. (2020) rapporterte ungdom om mindre engasjement i kriminalitet i 2013/15 sammenlignet med 2002. Forfatterne fant en liten sammenheng mellom mindre kriminalitet og alkoholbruk hos unge.

I studien til Törrönen et al. (2019) beskriver flere ungdommer hvordan bekymringene for egen helse kan forklare hvorfor de drikker mindre alkohol enn tidligere generasjoner. En av ungdommene sier: «I think that earlier they did not have much knowledge about it [the harmful effects of alcohol] (...). Today you know a lot more about how it actually affects the body» (Törrönen et al., 2019, s. 18). En annen beskriver fokus på helse gjennom dette sitatet: «I want to take care of my body and I think alcohol is bad for the body in many

different ways» (Törrönen et al., 2019, s. 18). Særlig jentene i studien til Törrönen et al. (2019) bekymrer seg for alkoholens effekter på helsa.

To jenter i studien til Törrönen et al. (2019) beskriver en bekymring for om kroppen deres ser bra ut. En av jentene sier at alkohol får en til å se mindre attraktiv ut, noe hun tror har ført til at forbruket har gått ned. Hun beskriver hvordan alkohol gjør at man får vondt i hodet og ser sliten ut dagen derpå, og sannsynligvis fører til at man velger å spise mer søppelmat. Videre sier hun at det kan ta en dag eller to før man er tilbake på sporet og får trent for eksempel. Hun avslutter med: «Therefore, I do not consume a lot of alcohol» (Törrönen et al., 2019, s. 18).

Endret fritidsmønster

Noe som går igjen i alle artiklene er hvordan ungdom bruker fritiden sin og det trekkes frem ulike faktorer i de tre artiklene som alle potensielt kan ha en sammenheng med at unge drikker mindre alkohol. Raitasalo et al. (2018) fant i sin studie at ungdommene brukte mer tid ute med venner i 2015 enn tidlig på 2000-tallet. Dette økte risikoen for alkoholbruk, men effekten avtok over tid. Rossow et al. (2020) fant også en sammenheng mellom unges samvær med venner og alkoholbruk, men på en annen måte. Rossow et al. (2020) fant i motsetning til Raitasalo et al. (2018) at norske ungdommer hang sjeldnere ute med venner i 2013/15 sammenlignet med i 2002. Gjennom analysen kom forfatterne frem til at dette forklarte mesteparten av nedgangen i rushyppighet blant unge, hele 20% (Rossow et al., 2020).

Raitasalo et al. (2018) trekker frem at det har blitt vanskeligere for ungdom å få tak i alkohol, som i størst grad kan forklare den nedadgående drikketrenden blant unge i deres studie. Ungdom rapporterte om alkohol som mindre tilgjengelig i 2015 sammenlignet med i 1999, som forklarte hele 41% av nedgangen i alkoholbruk. Undersøkelsen viser også at ungdommenes mengde disponible penger økte risikoen for alkoholbruk i 2015, men ingen av de tidligere årene.

Gjennom intervjuene i studien til Törrönen et al. (2019) nevnes det tre forhold som sier noe om hva unge bedriver på fritiden, som alle kan ha sammenheng med alkoholbruken: sosiale medier og spilling, andre konkurrerende aktiviteter, og nedgang i gruppepress og mer rom

for individuelle valg. Intervjumaterialet til Törrönen et al. (2019) viser hvordan sosiale medier og spilling endrer de unges måte å være sammen på og fører til mindre drikking, på to ulike måter. Den første måten er knytte til deling av bilder på sosiale medier, hvor de fleste av ungdommene beskriver et bevisst forhold og praksis knyttet til bildedeling på nett. En av jentene uttrykker dette: «Previously, there were no chances that parents or someone else would have been able to see images of you intoxicated. And now you can take a picture of anyone and send it» (Törrönen et al., 2019, s. 17).

Den andre måten sosial medier og spilling kan redusere ungdommers muligheter til å drikke alkohol er som en konkurrerende aktivitet, ofte i form av nettspill. En gutt beskriver at han bruker mye av fritiden sin på å spille:

[When I was 15 and 16] I played [online] games on my computer pretty much. I would not say that I was addicted. After coming home from school, I could sit for two hours and play (...); and on the weekends, then, I could sit from three or four in the afternoon until five o'clock at night (Törrönen et al., 2019, s. 17).

Ungdommer i studien til Törrönen et al. (2019) beskriver at de driver med flere andre aktiviteter i tillegg til nettspill, som speider, ulike typer idretter, kino, andre hobbyer eller å henge med venner generelt. En av jentene beskriver hvordan en spesifikk aktivitet er viktig for henne og opptar mye av fritiden, som kan redusere mulighetene til å drikke alkohol:

I have been very engaged in different groups such as the scouts, I started there and since I wanted to do something also in my spare time. (...) I joined UNF, which is the swedish temperance movement. I'm in both of them now, and it's like you have more friends there (...). Maybe I was thirteen when I started, and I'm still there (Törrönen et al., 2019, s. 17-18).

Törrönen et al. (2019) presenterer i tillegg et funn som ingen av de to andre artiklene har identifisert; nedgang i gruppepress og mer rom for individuelle valg. En av ungdommene fortalte at unge i dag har litt mer mot til å si nei til alkohol, enn det unge hadde før. Hun sier at det tidligere var mange holdninger som ikke tok nei for et nei, som for eksempel: «yes, but come on, like» (Törrönen et al., 2019, s. 18). Hun mener det er mindre gruppepress i dag. Flere av ungdommenes uttalelser tyder også på at det er gjensidig påvirkning mellom de som drikker alkohol og de som velger å ikke drikke. En av ungdommene sa: «People of my age, it's a bit cool not to drink. It's become a bit like this, aha, you're sober, aha, how cool!» (Törrönen et al., 2019, s. 18).

Funnene mine støtter i stor grad opp under tidligere forskning som viser at den nedadgående drikketrenden blant unge sannsynligvis er en følge av flere endringer i unges liv, hvor en rekke faktorer påvirker hverandre (Pape et al., 2018, s. 111). Videre i oppgaven vil jeg drøfte de funnene jeg mener belyser problemstillingen min best. Jeg har særlig fokus på at unge er mer hjemmekjære, har høyere ambisjoner knyttet til skole, deltar i mindre kriminalitet, er opptatt av eget utseende, henger mindre ute med venner, opplever alkohol som mindre tilgjengelig, føler på mindre drikkepress og bruker sosiale medier mer enn tidligere. Analysen min identifiserte også tre andre temaer som mulig påvirkende for unges alkoholbruk, som ikke vil drøftes nærmere grunnet liten forklaringskraft og relevans: kjønnsdelt praksis, cannabisbruk og foreldrenes alkoholbruk.

Drøfting av problemstilling

Problemstillingen vil drøftes under overskriftene; *endringer på individnivå som påvirker unges alkoholvaner, ungdoms behov for tilhørighet til samfunnet rundt og ungdomstiden er forandret*. Overskriftene bygger på funnene fra analysen og har fokus på hvilken betydning funnene kan ha for unges alkoholkonsum. Drøftingen er inspirert av Bronfenbrenners systemteori som er velegnet til å undersøke årsaker til at unge drikker mindre alkohol. Jeg har særlig fokus på forklaringer på individnivå, men viser også til forklaringer på samfunnsnivå.

Endringer på individnivå som påvirker unges alkoholvaner

Kan unges økende orientering mot familie og skole siden rundt tusenårsskiftet være en årsak til at de drikker mindre alkohol? Ungdommene i studien til Rossow et al. (2020) tilbringer mer av fritiden sin med familien i 2013/15 sammenlignet med i 2002. Forfatterne foreslår at dette handler om at foreldre-barn relasjonen har blitt bedre. Systemteori bidrar til å forstå hvordan relasjonen mellom ungdommen og foreldrene er en av de viktigste drivkreftene for den unges utvikling. At foreldre retter oppmerksomhet mot og forplikter seg til ungdommen over tid, bidrar til å skape en nær relasjon som over tid vil ha betydning for utviklingen (Gulbrandsen, 2017, s. 54-56). Funn fra Raitasalo et al. (2018) sin studie viser at foreldre er mer klar over hvor barna deres befinner seg enn tidligere. Her kan også systemteorien

tydeliggjøre hvordan foreldres aktive deltakelse i ungdommers liv skaper en nærere relasjon som kan gjøre de unge mindre opprørske i alkoholutprøvingen (Gulbrandsen, 2017, s. 56).

Pape et al. (2018) har samlet forskningslitteratur om årsaker til at unge drikker mindre alkohol og viser til flere studier som indikerer at ungdoms forhold til foreldrene har blitt mindre konfliktfylt utover 2000-tallet. Ungdommens relasjon til foreldrene (mikrosystem) har fortsatt stor innflytelse for unge i tenårene (Schiefløe, 2015). På vei mot å utvikle sin egen identitet vil de fleste ungdommer fortsatt ha en relasjon til foreldrene som er preget av omsorg og imøtekommenhet (Gulbrandsen, 2017, s. 55). Hvis dagens ungdom har et bedre forhold til foreldrene sine viser systemteorien at dette kan påvirke andre forbindelser unge har på mesonivå, for eksempel knyttet til venner og alkohol (Bronfenbrenner, 1979). Pape et al. (2018, s. 109) utelukker ikke at endringene i foreldreskap kan ha bidratt til mindre tenåringsdrikking.

I ungdomstiden vil de fleste ungdommer prøve alkohol (Bilgri et al., 2021, s. 256). Dette skjer som oftest med jevnaldrende som er de viktigste referansepersonene unge har når de skal danne sin egen identitet (Schiefløe, 2015). Mine funn om at ungdom henger mindre ut på kvelden og tilbringer mer tid hjemme med familien (Rossow et al., 2020) kan tenkes å redusere de unges muligheter til å drikke alkohol med jevnaldrende. Selv om unge ofte tilpasser seg jevnaldrende i ungdomstiden, vil de likevel bli påvirket av forbilder, eksempelvis foreldre (Schiefløe, 2015). Systemteoriens vektlegging av nære relasjoner, kan sammen med økt tid i disse relasjonene skissere hvordan foreldrenes holdninger kan få mer innflytelse og eksempelvis dempe alkoholbruken.

To av artiklene mine viser at unge er blitt mer skoleorienterte enn tidligere (Raitasalo et al., 2018; Rossow et al., 2020). Raitasalo et al. (2018) fant i sin studie at ungdom skulker skolen mindre. Hardere konkurranse i utdannings- og arbeidsmarkedet og økte krav til egne prestasjoner støtter ideen om at unge er mer dedikerte og samvittighetsfulle enn på tidlig 2000-tallet (Raitasalo et al., 2018, s. 82). Også Rossow et al. (2020, s. 726) fant at tiden unge brukte på lekser økte og skulk og problematferd gikk ned. De mener at disse endringene bidrar til å forklare nedgangen i alkoholbruk blant unge. Både Raitasalo et al. (2018) og Rossow et al. (2020) har undersøkt sammenhengen mellom unges skolesituasjon og alkoholbruk, som mulig påvirkende på hverandre. Systemteori bidrar til forståelsen av hvordan unges økende fokus på skole kan forklare nedgangen i alkoholforbruket.

Jevnaldrende venner og ansatte på skolen kan bidra til å forme den unges verdsett og holdninger, som igjen kan føre til mindre skulk og mer tid på lekser (Gulbrandsen, 2017). At unge er mer samvittighetsfulle og har høyere ambisjoner støttes av Ungdata-undersøkelsen fra 2021 som viser at skolen er det området desidert flest unge opplever mest press på (Bakken, 2021, s. 40). På bakgrunn av dette kan det tenkes at alkoholens konsekvenser ikke lar seg forene med unges ambisjoner og økte tidsbruk på skolearbeid. Rossow et al. (2020, s. 726) er av samme oppfatning, og skriver at det ser ut til at ungdom særlig i nordiske land ønsker å prestere bedre på skolen.

Resultatene mine viser hvordan unges alkoholvaner også kan bli påvirket av prestasjoner og skulk på skolen (Raitasalo et al., 2018; Rossow et al., 2020). Systemteori (Bronfenbrenner, 1979) bidrar til en forståelse av hvordan «alt påvirker alt» i de unges liv. Mine resultater og årsaker til unges alkoholkonsum kan følgelig sees i sammenheng med både relasjoner til menneskene og til omgivelsene rundt, eksempelvis skolesituasjonen.

Ungdoms behov for tilhørighet til samfunnet rundt

Kan unges fokus på egen helse og livsstil være en årsak til at de velger å drikke mindre alkohol? Rossow et al. (2020) sin studie viste at ungdom sjeldnere er involvert i kriminalitet enn tidligere. De fant likevel bare en liten sammenheng mellom nedgangen i alkoholbruk og kriminell atferd. Systemteori kan bidra til å forstå hvordan endringer i ungdomskulturen på makronivå kan påvirke den unge som en del av deres oppvekstmiljø (Tetzcher, 2012, s. 55). Ungdomskultur kan påvirke valgene unge tar når de identifiserer seg med jevnaldrende for å finne ut hvor deres egne meninger står i forhold til andres (Schiefloe, 2015). I frykten for å ikke bli sosialt akseptert kan unge tilpasse seg ungdomskulturen, eksempelvis ved å ikke skulke skolen. Annen forskning støtter at unge har blitt fredeligere siden tusenårsskiftet og at kriminell og aggressiv atferd har gått ned (Pape et al., 2018, s. 111). Levin (2021, s. 10-11) beskriver hvordan sosialt arbeid handler om å se «personen i situasjonen» og hvordan dette kan overføres til mikro- og makroforhold. Sosialt arbeid handler om å koble sammen individet og samfunnet, i dette tilfellet ungdommen og endringene i ungdomskulturen som en mulig forklaring på nedgangen i ungdomsdrikking.

Ungdommene i studien til Törrönen et al. (2019, s. 18) beskriver en bekymring for om kroppen deres ser bra ut. Uro knyttet til eget kroppsbilde øker sterkt i ungdomstiden (Eriksen & Walseth, 2021, s. 154), og unge sammenligner seg ofte med andre på egen alder (Schiefløe, 2015). Ungdata-undersøkelsen fra 2021 viste at hele 25% av ungdom opplever «press om å se bra ut eller ha en fin kropp» (Bakken, 2021, s. 40). Mine funn fra studien til Törrönen et al. (2019) viser nettopp dette; hvordan ungdommer har endret drikkepraksis og velger vaner som fremmer en sunnere livsstil i frykt for å ikke se bra ut.

Eriksen og Walseth (2021, s. 156) skriver at kroppspress «kan forstås som en konsekvens av en kulturs sterke bevissthet om kroppens utseende og dens idealisering av visse typer kropp.» Unges utvikling mot å bli selvstendige og ta egne valg er en kompleks prosess (Schiefløe, 2015). Systemteori bidrar til å forstå hvordan beskrivelsen av kroppspress er en del av makronivået og dermed påvirker unges oppvekstmiljø (Bronfenbrenner, 1979). Samfunnets syn på idealkroppen kan med denne forståelsen føre unges tankegang i en bestemt retning og skape en følelse av at de ikke passer inn. Å identifisere seg med jevnaldrende er en sentral del av ungdomstiden (Schiefløe, 2015), og mine funn viser at unges følelse av at egen kropp ikke passer med «idealet» fører til at de endrer drikkepraksis (Törrönen et al., 2019).

Funnene fra studien til Törrönen et al. (2019) viser at sosiale medier har mye å si for ungdommenes fokus på kropp og helse. På veien mot å skape sin egen identitet spiller sosiale medier en stadig større rolle, og kan virke negativt ved at det gir eller forsterker en usikkerhet eller negativt selvbilde (Bakken et al., 2021, s. 33). Resultatene mine viser at ungdommene begrenser bildedeling på sosiale medier i situasjoner hvor de er beruset (Törrönen et al., 2019). Jeg tolker dette som at beruset atferd ikke anses som sosialt akseptert blant ungdommene. I frykt for å bli fremstilt på en måte som ikke bidrar til tilhørighet, synes sosiale medier å spille en stor rolle på ungdommers vei mot å finne seg selv og kan hindre et høyt alkoholinntak (Schiefløe, 2015).

Bakken et al. (2021, s. 31-32) skriver at negativ påvirkning over nett blant annet kan komme fra kommersielle aktører. Tidligere i år skulle Press (Redd Barna Ungdom) dele ut «Gullbarbie-prisen» til den medieaktøren som får ungdom til å føle seg verst (Nettavisen Livsstil, 2023). Kåringens eksistens er med på å tydeliggjøre hvordan sosiale medier bidrar til at 25% av norske ungdommer føler på et «press om å se bra ut eller ha en fin kropp»

(Bakken, 2021, s. 40). Funnene mine viser hvordan ungdom velger å leve en livsstil som innebærer mindre alkohol som en følge av presset i sosiale medier (Törrönen et al., 2019). Flere andre studier har også presentert den digitale revolusjonen som en mulig forklaring på alkoholtrenden (Pape et al., 2018, s. 109).

Resultatene mine viser hvordan unges alkoholvaner også kan bli påvirket av et økt fokus på eget utseende og ønske om en sunn livsstil (Törrönen et al., 2019). Systemteori (Bronfenbrenner, 1979) bidrar til å forstå hvordan unges alkoholkonsum kan sees i sammenheng med relasjoner til jevnaldrende og omgivelsene, eksempelvis gjennom sosiale medier.

Ungdomstiden er forandret

Kan endringene i unges fritidsmønster siden rundt tusenårsskiftet være en årsak til at de drikker mindre alkohol? Rossow et al. (2020) fant at unge hang sjeldnere ute med venner i 2013/15 sammenlignet med i 2002, og at dette var den viktigste faktoren til å forklare nedgangen i alkoholbruk blant ungdom i deres studie. Forfatterne foreslår at dette kan forklares med at unge har færre uovervåkede møter med jevnaldrende, som reduserer mulighetene til å drikke alkohol (Rossow et al., 2020, s. 726). Pedersen og Ødegård (2021, s. 11) bekrefter at tenåringer ofte tester grenser og normer knyttet til rus i ungdomstiden. Det er rimelig å anta at mindre tid med venner derfor også reduserer mulighetene unge har til å drikke alkohol.

I motsetning til Rossow et al. (2020) sitt funn, viser studien til Raitasalo et al. (2018) at unge var mer ute med venner i 2015 enn tidlig på 2000-tallet. Tross motsatt funn, viser Raitasalo et al. (2018) fortsatt til økt risiko for alkoholbruk ved å ofte gå ut med venner. Forfatterne viser til andre studier som skriver at mindreårige ungdommer oftest får tak i alkohol fra venner (Raitasalo et al., 2018, s. 81). Jevnaldrende venner blir en viktigere del av barns nettverk når de blir eldre (Schiefloe, 2015, s. 172), og det er derfor rimelig å stole på Rossow et al. (2020) sitt funn om at mindre tid med venner også fører til mindre alkoholbruk.

Studien til Törrönen et al. (2019) viste at det er bitt mindre drikkepress og mer rom for individuelle valg blant unge. Det er viktig for ungdom å kjenne på tilhørighet og kunne identifisere seg med jevnaldrende (Schiefloe, 2015). I den sammenheng kan det tenkes at det er lett for unge å drikke alkohol om man utsettes for et press, i frykt for å ikke bli sosialt

akseptert. Samtidig, er ungdomstiden en fase på vei mot voksenlivet som er preget av mer ansvarlighet og selvbestemmelse (Pedersen & Ødegård, 2021). To av ungdommene i studien til Törrönen et al. (2019, s. 18) beskrev at de kan være mer “independent” og “self-confident” rundt alkohol siden det er mindre gruppepress. Dette vitner om at ungdommene kanskje er på god vei til å danne sin egen identitet, nettopp ved å finne ut hva de vil og kunne ta et selvstendig valg i forhold til alkohol (Schieffloe, 2015). Funnet til Törrönen et al. (2019) støttes av at over 50% av finske 15-16 åringer velger å ikke drikke alkohol (Raninen et al., 2014, sitert i Törrönen et al., 2019). Også Raitasalo et al. (2018) fant en svekket sammenheng mellom risikoen ved å henge med venner og alkoholbruk, noe også de mener kommer fra mindre drikkepress.

Törrönen et al. (2019, s. 19) har i sammenheng med sitt funn om nedgang i drikkepress foreslått at drikking har mistet sin symbolske kraft som overgangsrite fra ungdomstid til voksenlivet. Bilgrei et al. (2021, s. 256) skriver at «Eksperimentering med alkohol kan også være en måte å utforske normer og regler på, i grensen mellom barndom og voksent liv». Dersom Törrönen et al. (2019) har rett i at drikkingens kulturelle posisjon har endret seg blant unge mennesker, vil kanskje ikke eksperimentering med alkohol presse unge til å teste alkohol som en del av det å «bli voksen». Jeg undres derfor om alkohol kan ha mistet deler av sitt «opprørspotensiale» i denne sammenhengen. En ungdom i studien til Törrönen et al. (2019, s. 18) uttrykker en selvsikkerhet rundt det å ta selvstendige valg knyttet til alkohol: «While today I think (...) you should be a little unique». Forfatterne foreslår i sammenheng med dette at ungdom modnes tidligere og er mer ansvarlige, individualiserte og reflekterte enn tidligere generasjoner. Fordi voksenlivet innebærer ansvarlighet og selvbestemmelse (Pedersen & Ødegård, 2021, s. 11) kan Törrönen et al. (2019) sin teori om tidlig modning av unge forklare hvorfor unge i større grad enn tidligere velger å ikke drikke alkohol.

Raitasalo et al. (2018) fant ut at ungdom synes det har blitt vanskeligere å få tak i alkohol, som i deres studie hadde den sterkeste forklaringskraften til den nedadgående drikketrenden. Forfatterne viser til politiske tiltak som strengere ID kontroll og mer restriktiv alkoholmarkedsføring mot unge som sannsynlige forklaringer på at ungdommene opplever alkohol som mindre tilgjengelig (Raitasalo et al., 2018, s. 81). Pape et al. (2018, s. 108) har også presentert politiske endringer som en forklaring på drikketrenden i andre studier. De viser til høyere alkoholpriser, økt aldersgrense og strengere håndheving av aldersgrensene

som i flere studier kan ha satt i gang den nedadgående drikketrenden blant unge. Sett i lys av systemteorien (Bronfenbrenner, 1979) vil innføring av priskontroll og reguleringer være en del av de unges oppvekstmiljø på makronivå. Lovverket og aldersgrensen for alkohol legger føringer for ungdommen og foreldrene, som eksempelvis kan endre foreldrenes praksis og påvirke den unges nære miljø (mikrosystem) (Tetzcher, 2012, s. 55). På denne måten kan alkoholens tilgjengelighet gjennom politiske føringer påvirke foreldrenes håndheving og føre til lavere alkoholbruk.

Parallelt med nevnte endringer i ungdoms fritid fra rundt tusenårsskiftet, tilbringer ungdom stadig mer tid på digitale plattformer (Bilgrei et al., 2021, s. 258). Mange forskere kom tidlig med en hypotese om at unges bruk av digitale medier kan forklare nedgangen i alkoholbruk. Hypotesen innebar at økt tid på skjermaktiviteter reduserer virkelige møter med jevnaldrende og potensielle situasjoner for rusmiddelbruk (Pape et al., 2018, s. 109). Systemteori (Bronfenbrenner, 1979) kan bidra til å se hvordan en samfunnsmessig endring som den digitale revolusjonen er, kan påvirke unge som en del av deres oppvekstmiljø. Den digitale teknologien er en naturlig del av unges hverdag og har gjort det å holde kontakt med venner lettere, uten å måtte møtes fysisk (Bakken, 2021, s. 30). Mine funn viser at unge har mange timers skjermbruk hver dag (Törrönen et al., 2019) og stemmer overens med hypotesen til Pape et al. (2018). Unges bruk av sosiale medier kan dermed sies å ha redusert de fysiske møtene mellom jevnaldrende hvor utprøving av alkohol oftest skjer (Bilgrei et al., 2021, s. 256).

På den andre siden viser Pape et al. (2018, s. 109-110) til studier som antyder at økt tid på sosiale medier øker sannsynligheten for unge til å drikke alkohol regelmessig. Den digitale teknologien er en naturlig del av den oppvoksende generasjonens hverdag (Bakken, 2021, s. 30) og en ungdom i studien til Törrönen et al. (2019, s. 17) beskriver hvordan sosiale medier er i flittig bruk på fester. I tillegg opplever jeg at mange tv-serier, kjente personer eller musikk handler om alkohol og fremstiller dette som en selvfølgelig del av det å ha det gøy. I denne sammenhengen kan ungdommers behov for å høre til og bli sosialt akseptert føre at de drikker mer alkohol (Schiefløe, 2015). Ungdom er utsatt for et press om å tilpasse holdninger og atferd etter omgivelsene og kan være redde for å ikke passe inn (Schiefløe, 2015). Slik jeg tolker det kan eksponeringen av alkohol i sosiale medier kan påvirke unge både bevisst og ubevisst til å ville eksperimentere med rusmiddelet for å «passer inn» i et

mulig forvrengt bilde av hva som må til for å ha det gøy. Pape et al. (2018, s. 109) presenterer også utbredt alkoholmarkedsføring på nett som mulig fremmede for drikking. Etter å ha gjennomgått flere studier om den digitale revolusjonens effekt på unges alkoholbruk, konkluderer Pape et al. (2018, s. 110) likevel med at den ikke ser ut til å ha bidratt til at unge drikker mindre alkohol.

AVSLUTNING

Kildekritikk og metodediskusjon

Validitet innen kvalitativ forskning handler om studiens gyldighet og i hvilken grad funnene kan overføres til populasjonsnivå (Ellingsen & Dragset, 2008, s. 32). Reliabilitet i kvalitativ forskning handler om studiens pålitelighet og blir synliggjort ved åpenhet og beskrivelse av fremgangsmåte og egen påvirkning (Ellingsen & Dragset, 2008, s. 33). Jeg har valgt artikler som er velegnet til å besvare problemstillingen min, men valgene mine kan likevel ha påvirket min egen studies validitet og reliabilitet. Min begrensede kunnskap om søk i databaser, begrenset tid og valg av inklusjons- og eksklusjonskriterier kan ha ført til at jeg gikk glipp av verdifulle artikler. Likevel var jeg åpen for å inkludere artikler som i tillegg til å svare på problemstillingen min også inkluderer andre forhold, eksempelvis kraftig episodisk drikking.

Studien til Rossow et al. (2020) og Raitasalo et al. (2018) er kvantitative, mens Törrönen et al. (2019) er kvalitativ. På grunn av ulikt design har det vært vanskelig å se alle resultatene i artiklene under ett. Jeg har tatt et skjønnsbasert valg om å fremheve enkelte resultater som jeg mener belyser problemstillingen best. I tillegg har jeg vektlagt forklaringer på individnivå som kan ha påvirket gyldigheten og gjort at jeg ikke har fått brukt artiklene for det de er verdt.

Törrönen et al. (2019, s. 20) påpeker selv en mulig svakhet i deres kvalitative studie ved at dataene er samlet inn i en intervjusituasjon mellom ungdom og voksen, som kan gjøre at ungdommene fremhever svar de voksne verdsetter. Jeg identifiserer i tillegg en svakhet når det kommer til utvalg i deres studie. De har gjennomført intervjuer med 49 ungdommer, mens de to andre studiene er basert på et mye større utvalg. Raitasalo et al. (2018) påpeker selv at deres store utvalg med høy svarprosent styrker studien og gjør dataene deres representative for 15-16 år gamle finske ungdommer. I studien til Raitasalo et al. (2018) deltok mellom 3286 og 4326 ungdommer og i studien til Rossow et al. (2020) deltok mellom 1204 og 31 441 ungdommer. Grunnet ulikt design i studiene er utvalget også ulikt, men de bidrar sammen til å belyse problemstillingen grundig og viser at funnene er overførbare.

De tre studiene stammer fra ulike land, Finland, Norge og Sverige, og oppvekstvilkårene i landene kan tenkelig påvirke overførbareheten mellom resultatene. Indeks for menneskelig

utvikling er et mål for lands gjennomsnittlige resultater basert på forventet levealder, utdanning og inntekt (FN-sambandet, 2021). På en skala fra 0-1 viste resultatene at Finland, Norge og Sverige varierte mellom 0,940 og 0,961, altså ganske lite. Alle landene ligger høyt på lista og det kan sies å være noen lunde samme oppvekstvilkår i de tre landene, som vil si at funnene er overførbare.

Reliabiliteten i de tre studiene kan være styrket ved at de redegjør nøye for egen prosess og styrker og svakheter. I tillegg har jeg bidratt til reliabilitet i min studie ved å være nøyaktig og strukturert i analysen av artiklene. Til tross for artiklenes ulike design og sprikende tema har de likevel mange sammenfallende funn. Det kan tenkes at de sprikende funnene vanskelig sammenlignes grunnet ulike metode og detaljnivå. Samtidig, kan det se ut som de detaljerte funnene fra intervjuene til Törrönen et al. (2019) er med på å nyansere funnene fra de to andre artiklene. På denne måten har de to ulike forskningsdesignene bidratt til å se tendenser i en større populasjon og i tillegg få en dypere forståelse av årsakene til at unge drikker mindre alkohol (Thidemann, 2019, s. 75-76).

I oppgaven har jeg hatt fokus på systemteori og tatt utgangspunkt i Bronfenbrenner sin teori fra 1979. Jeg opplevde vanskeligheter med å bruke primærkilden i den grad jeg ønsket på grunn av engelsk språk. Jeg valgte derfor å også benytte sekundærlitteratur om systemteori, altså andre forfatteres gjengivelse av teorien. Sandaunet og Eriksen (2021, s. 184) minner om å være oppmerksom på at gjengivelser av primærkilder kan være tolket og bære preg av de som har gjengitt det. Jeg benyttet både Tetzcher (2012) og Gulbrandsen (2017) da begge beskrev samme meningsinnhold på en grundig måte.

Temaet i oppgaven engasjerer meg sterkt og både erfaringer og kunnskap fra studiet har gjort at jeg hadde tanker om årsaker til at unge drikker mindre før jeg startet litteraturstudien. Min for-forståelse kan ha påvirket utvelgelse og tolkning av data. Jeg har strebet mot reliabilitet gjennom nøyaktig redegjørelse av hele prosessen og objektivitet i utvelgelsen av artikler. Likevel kan det tenkes at andre med ulik for-forståelse ville trukket frem andre resultater. Samtidig oppdaget jeg årsaker og faktorer til unges alkoholbruk jeg ikke var klar over fra før jeg startet studien. Til tross for bevissthet rundt egen for-forståelse og engasjement vil jeg som forfatter ha en sentral rolle for litteraturstudiens pålitelighet (Ellingsen & Dragset, 2008, s. 33).

Konklusjon

Denne oppgaven har vist hva finske, norske og svenske ungdommer forteller om eget alkoholbruk og drøftet hva som kan være årsaker til at unge drikker mindre enn ved tusenårsskiftet. Mine funn viser at unge i dag er mer hjemmekjære og har høyere ambisjoner knyttet til skole. Mye tyder på at unges økte tid sammen med familien og på skolearbeid kan redusere deres fysiske møter med jevnaldrende hvor de ofte tester alkohol, men også antyde at unge er mer samvittighetsfulle og mindre opprørske enn tidligere. Funnene mine viser at mindre tid til å henge med venner reduserer risikoen for høyt alkoholbruk, og mindre drikkepress kan følgelig være en forklaring på dette. I tillegg viser funnene at ungdom opplever det som vanskeligere å få tak i alkohol, som kan forklare den nedadgående drikketrenden på bakgrunn av politiske endringer og strengere håndheving av reglene. I arbeidet mot å finne årsaker til at unge drikker mindre alkohol vises det at sosiale medier er blitt en rutinemessig del av unges hverdag og blant annet skaper bekymringer knyttet til bildedeling på nett, men også et behov for tilhørighet til omverdenen. På bakgrunn av dette kan sosiale medier synes å begrense unges alkoholbruk, men også virke oppmuntrende. Samlet sett synes nedgangen i alkoholbruk blant ungdom å være sammensatt av flere faktorer som påvirker hverandre. Det store bildet viser at dette kan være en konsekvens av at ungdomstiden har endret seg på mange måter de siste 30 årene, uten at jeg kan konkludere med hvilken faktor som forklarer drikketrenden i størst grad.

Arbeidet med oppgaven har gitt meg ny innsikt og kunnskap, men har også skapt nye spørsmål. Deriblant mer konkret om hva mindreårige ungdom er opptatt av, når alkohol ikke lenger er like aktuelt. Avslutningsvis vil jeg oppfordre til videre forskning på dette temaet, også fra andre enn høyinntektsland for et mer nyansert bilde av trenden på tvers av land og regioner med økonomisk, kulturell og politisk mangfold.

LITTERATURLISTE

- Av-og-til. (2019). *Drikker ungdommen mindre enn før?* <https://avogtil.no/fakta/drikker-ungdommen-mindre-enn-for/>
- Aveyard, H. (2019). *Doing a Literature Review in Health and Social Care: A practical guide* (4. utg.). Open University Press. ***45 sider**
- Bakken, A. (2021). *Ungdata 2021: Nasjonale resultater* (NOVA Rapport 8/21). NOVA. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/2767874> ***124 sider**
- Bakken, A., Hegna, K. & Sletten, M. A. (2021). Offline, online. Digitale ungdomsliv gjennom tre tiår. I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *Ungdom* (s. 29-61). Cappelen Damm Akademisk. ***32 sider**
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2016). *Barnets rettigheter i Norge: Norges femte og sjette rapport til FNs komite for barnets rettigheter – 2016*. Barne- og likestillingsdepartementet, <https://www.regjeringen.no/contentassets/0ada3bee46b54f498707f51bbc7d4b2c/barnekonvensjonen-norsk-versjon-uu.pdf> ***10 sider**
- Bilgrei, O. R., Bakken, A. & Pedersen, W. (2021). Når ungdom ruser seg. I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *Ungdommen* (s. 255-274). Cappelen Damm Akademisk. ***19 sider**
- Blå Kors. (2022, 02.12.2022). *Drikkepress og alkoholvaner*. <https://www.blakors.no/fagside/drikkepress-og-alkoholvaner/#h-ungdommer-fest-og-sosiale-medier>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press. ***50 sider**
- Bye, E. K. & Moan, I. S. (2018, 21.12.2020). *Alkoholbruk blant ungdom*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/nettpub/alkoholinorge/omsetning-og-bruk/alkoholbruk-blant-ungdom/#referanser> ***4 sider**
- Dverset, K. B. (2023, 15.01.2023). Emilie (21) dropper alkohol på fest: – Er ikke væremåten min i edru tilstand god nok? *Avisa Nordland*. <https://www.an.no/emilie-21-dropper-alkohol-pa-fest-er-ikke-varematen-min-i-edru-tilstand-god-nok/s/5-4-1708427?key=2023-01-19T11:59:47.000Z/retriever/e22bc60bd492a876baae31d89fed706efeebb82d>
- Ellingsen, S. & Dragset, S. (2008). Kvalitativ tilnærming i sykepleieforskning : en introduksjon og oversikt. *Norsk Tidsskrift for Sykepleieforskning*, 10, 23-38. ***15 sider**
- Eriksen, I. M. & Walseth, K. (2021). Med kropp som prosjekt. I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *Ungdommen* (s. 153-172). Cappelen Damm Akademisk. ***19 sider**
- Fellesorganisasjonen. (2017). *Sosionomer og sosialt arbeid*. <https://www.fo.no/getfile.php/1311738-1548957643/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Sosionomer%20og%20sosialt%20arbeid.pdf>
- Fellesorganisasjonen. (2019). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere*. <https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- FN-sambandet. (2021). *HDI - indeks for menneskelig utvikling*. FN-sambandet. <https://www.fn.no/Statistikk/hdi-menneskelig-utvikling>
- Gulbrandsen, C. (2021, 23.11.2021). *Slik har ungdomstiden endret seg på tretti år*. NOVA. <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/slik-har-ungdomstiden-endret-seg-paa-tretti-aar>
- Gulbrandsen, L. M. (2017). Urie Bronfenbrenner: En økologisk utviklingsmodell. I L. M. Gulbrandsen (Red.), *Oppvekst og psykologisk utvikling: Innføring i psykologiske perspektiver* (2. utg., s. 51-72). Universitetsforlaget. ***57 sider**
- Helsebiblioteket. (2020, 17.09.2021). *Sjekkliste for vurdering av en kvalitativ studie*. <https://www.helsebiblioteket.no/innhold/artikler/kunnskapsbasert-praksis/kunnskapsbasertpraksis.no#4kritisk-vurdering-41-sjekklister>
- Jakobsen, S. E. (2018). *Hvorfor drikker ungdom mindre? Finske forskere mener de nærmer seg et svar*. Forskning.no. <https://forskning.no/alkohol-og-narkotika/hvorfor-drikker-ungdom-mindre-finske-forskere-mener-de-naermer-seg-et-svar/1229656>

- Levin, I. (2021). *Hva er sosialt arbeid* (2. utg.). Universitetsforlaget. ***36 sider**
- Madsen, O. J. & Soest, T. v. (2021). En plaget ungdomsgenerasjon? I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *Ungdom* (s. 207-229). Cappelen Damm Akademisk. ***22 sider**
- Nettavisen Livsstil. (2023, 24.01.2023). «Ex on the Beach» nominert til verstringpris: – Dypt problematisk. *Nettavisen Livsstil*, . <https://www.nettavisen.no/livsstil/ex-on-the-beach-nominert-til-verstringpris-dypt-problematisk/s/5-95-870634>
- Pape, H., Rossow, I. & Brunborg, G. S. (2018). Adolescents drink less: How, who and why? A review of the recent research literature. *Drug and Alcohol Review*, 37(S1), 98-114. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/dar.12695> ***16 sider**
- Pedersen, W. & Ødegård, G. (2021). Norsk ungdomsforskning: Røtter og samtidsforståelser. I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *Ungdommen* (s. 9-25). Cappelen Damm Akademisk. ***16 sider**
- Raitasalo, K., Simonen, J., Tigerstedt, C., Mäkelä, P. & Tapanainen, H. (2018). What is going on in underage drinking? Reflections on Finnish European school survey project on alcohol and other drugs data 1999–2015. *Drug and Alcohol Review*, 37(S1), 76-84. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/dar.12697>
- Regjeringen. (2022). *Stortingsmelding om forebyggings- og behandlingsreform på rusfeltet*. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/stortingsmelding-om-forebyggings-og-behandlingsreform-pa-rusfeltet/id2905279/>
- Rossow, I., Pape, H. & Torgersen, L. (2020). Decline in adolescent drinking: Some possible explanations. *Drug and Alcohol Review*, 39(6), 721-728. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/dar.13132>
- Sandaunet, A.-G. & Eriksen, S. H. (2021). Den teoretiske bacheloroppgaven. I I. Stuvøy, G. Tøndel & A. Tjora (Red.), *En smak av forskning: Bacheloroppgaven som prosjekt, prosess og produkt* (s. 177-183). Cappelen Damm Akademisk. ***7 sider**
- Schiefloe, P. M. (2015). *Sosiale landskap og sosial kapital: Nettverk og nettverksforskning* (2. utg.). Universitetsforlaget. ***120 sider**
- Stranden, A. L. (2020). *Hvorfor drikker tenåringer mindre enn før?* Forskning.no. <https://forskning.no/barn-og-ungdom/hvorfor-drikker-tenaringer-mindre-enn-for/1736667>
- Sæther, J. M. (2018). *Hvorfor drikker ungdom mindre?* Dagsavisen. <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2018/09/01/hvorfor-drikker-ungdom-mindre/>
- Tetzcher, S. v. (2012). *Utviklingspsykologi* (2. utg.). Gyldendal Akademisk. ***41 sider**
- Thidemann, I.-J. (2019). *Bacheloroppgaven for sykepleierstudenter: Den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving* (2. utg.). Universitetsforlaget. ***128 sider**
- Törrönen, J., Roumeliotis, F., Samuelsson, E., Kraus, L. & Room, R. (2019). Why are young people drinking less than earlier? Identifying and specifying social mechanisms with a pragmatist approach. *International Journal of Drug Policy*, 64, 13-20. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2018.12.001>
- Åm, H. & Magin, M. (2021). Bruk av andres forskning. I I. Stuvøy, G. Tøndel & A. Tjora (Red.), *En smak av forskning: Bacheloroppgaven som prosjekt, prosess og produkt* (s. 145-154). Cappelen Damm Akademisk. ***9 sider**

***Selvvalgt pensum: 770 sider**

Vedlegg

Vedlegg 1: Litteratursøk

SØK	Database	Søkeord	Avgrensning	Antall treff	Sammen drag lest	Fulltekst lest	Artikler brukt
S1	Oria	(unge OR "unge voksne" OR ungdommer OR tenåringer) AND (ungdomsdrikking OR "drikker mindre" OR trend) AND ("mulige forklaringer" OR hvorfor OR årsaker) AND alkohol	Ingen	2	0	0	0
S2	Idunn	(unge OR "unge voksne" OR ungdommer OR tenåringer) AND (ungdomsdrikking OR "drikker mindre" OR trend) AND ("mulige forklaringer" OR hvorfor OR årsaker) AND alkohol	Ingen	53	0	0	0
	Idunn	(unge OR "unge voksne" OR ungdommer OR	2017-2022 Kun forskni	2	2	0	0

		tenåringer) AND (ungdomsdrikking OR "drikker mindre" OR trend) AND ("mulige forklaringer" OR hvorfor OR årsaker) AND alkohol	ngs artikkel				
S3	Academi c search Premier	(adolescent OR youth OR teenager) AND (decline OR "drink less") AND ("possible explanations" OR why)	Ingen	172	0	0	0
S4	Academi c search Premier	(adolescent OR youth OR teenager) AND (decline OR "drink less") AND ("possible explanations" OR why) AND alcohol	Ingen	16	0	0	0
	Academi c Search Premier	(adolescent OR youth OR teenager) AND (decline OR "drink less") AND ("possible explanations" OR why) AND alcohol	2017- 2022 «Peer review d»	8	8	3	2

Vedlegg 2: Litteraturmatrise 1

Artikkel 1: Finland	Raitasalo, K., Simonen, J., Tigerstedt, C., Mäkelä, P. & Tapanainen, H. (2018). What is going on in underage drinking? Reflections on Finnish European school survey project on alcohol and other drugs data 1999–2015. <i>Drug and Alcohol Review</i> , 37(S1), 76-84. https://doi.org/https://doi.org/10.1111/dar.12697
Hensikt	Vurdere sammenhengen mellom trender i alkoholbruk og kraftig episodisk drikking (KED), og år. Videre undersøke hvordan denne sammenhengen endrer seg når de legger til flere mulig forklarende variabler. Deretter vurdere hvilke av variablene som kan forklare endringen i alkoholbruk og KED over tid.
Metode	Kvantitativ studie med spørreundersøkelse.
Utvalg	15-16 år gamle finske ungdommer. Data samlet inn ved hjelp av standardisert klyngeprøvetaking. Inklusjonskriterier: studenter som går yrkesfaglige eller generelle studier, fyller 16 år kalenderåret for undersøkelsen og til stede i klassen undersøkelsesdagen. Eksklusjonskriterier: spesialskoler og klasser for elever med lærevansker eller alvorlig fysiske handikap og elever som ikke snakker finsk eller svensk. Deltakende studenter på ESPAD-undersøkelsen i Finland varierte fra 3286 i 1999 til 4326 i 2015.
Resultater	Forfatterne trekker frem tre faktorer med klar sammenheng med nedgangen i alkoholbruk og KED blant ungdom: <i>det har blitt vanskeligere å få tak i alkohol, foreldre har bedre kontroll nå enn tidligere på hvor barna deres er på kveldene og risikoen knyttet til å gå ut med venner og drikke er redusert</i> . Studien belyser også noen mulige forklaringer som er aktuelle i den offentlige diskusjonen om nedgang i ungdomsdrikking.
Kvalitet	Forskningsartikkel i fagfelleurdert medisinsk tidsskrift, av nyere dato. Fremgangsmåte er beskrevet. Forfatterne oppgir mulige begrensninger ved studien, som at ESPAD undersøkelsens spørsmål ikke er spesifikke nok. Spørsmålene fanger for eksempel ikke opp om ungdommene utfører hobbyer alene eller sammen med andre. Studien er utført på et stort utvalg ungdommer med høy svarprosent. Dataene er derfor representative for 15-16 år gamle finske studenter.
Etikk	Forfatterne beskriver ivaretagelse av anonymitet hos informantene under spørreundersøkelsen. Foreldrene ble også spurt om samtykke til barnas deltakelse i undersøkelsen.
Relevans	Studiens hensikt viser fokus på mulige forklaringer til kraftig episodisk drikking (KED) og alkoholforbruk blant ungdom. KED går utenfor min oppgaves omfang og deler av funnene er derfor ikke relevante for problemstillingen. Funnene knyttet til generelt alkoholbruk blant ungdom anses som høyst relevante. Studien er fra Finland, noe som gjør den overførbart til norske forhold.

Vedlegg 3: Litteratormatrise 2

Artikkel 2: Norge	Rossow, I., Pape, H. & Torgersen, L. (2020). Decline in adolescent drinking: Some possible explanations. <i>Drug and Alcohol Review</i> , 39(6), 721-728. https://doi.org/https://doi.org/10.1111/dar.13132
Hensikt	Undersøke om følgende variabler kan forklare nedgangen i alkoholbruk blant norsk ungdom: endringer i hjemme-/familieorienterte fritidsaktiviteter, samvær med venner, skoleplikt, opplevd foreldredrikking, cannabisbruk og kriminalitet.
Metode	Kvantitativ studie med spørreundersøkelse.
Utvalg	Begrenset til 13-17 år gamle norske ungdommer. Data hentet fra to ulike tverrsnittundersøkelser: den første undersøkelsen, «Ung i Norge», omfattet alle nasjonale regioner og hadde en samlet svarprosent på 92%. Studien brukte et delutvalg bestående av studenter fra de fire største byene i Norge herfra. Det andre datasettet er hentet fra en kvalitetssikret og standardisert skoleundersøkelse utført i de samme fire byene i 2013 (Bergen, Stavanger og Trondheim) og 2015 (Oslo). I 2002 deltok 1204 ungdommer som reflekterer et balansert utvalg av ungdoms- og videregående skoler i hver by, mens i 2013/2015 deltok 31 441 ungdommer som inkluderte alle kvalifiserte skoler.
Resultater	Andelen unge mellom 13 og 17 år som har drukket seg beruset de siste 12 månedene har sunket fra 41% i 2002 til 22% i 2013/15. Forfatterne trekker frem særlig én enkeltfaktor som forklarende for nedgangen i drikking blant ungdom: <i>mindre tid til å henge med venner om kvelden</i> , som sto for 20% av nedgangen i rushypighet. Det trekkes også frem at unge i denne perioden var oftere hjemme alene eller med familien, brukte mer tid på lekser, hang sjeldnere ut med venner, rapporterte mindre problematferd og skulk på skolen og mindre kriminalitet og cannabisbruk.
Kvalitet	Forskningsartikkel i fagfelleurdert medisinsk tidsskrift, av nyere dato. Fremgangsmåte av logisk regresjonsanalyse er beskrevet grundig. Forfatterne oppgir begrensninger ved studien, som at potensielt viktige forklarende faktorer ikke ble tatt hensyn til på grunn av mangel på data. Andre studier viser for eksempel til at det har blitt vanskeligere å få tak i alkohol, men denne studien inkluderte ikke slike data. Studien undersøkte kun endringer mellom to tidspunkt og funnene ville vært styrket om det ble samlet inn data på flere tidspunkt.
Etikk	Forfatterne viser til etisk godkjenning i «Metoderapport for datainnsamlingen til Ung i Norge i 2002», og anonymisering av deltakerne.
Relevans	Studiens hensikt har fokus på å undersøke om endringer i hjemme-/familieorienterte fritidsaktiviteter, samvær med venner, skoleplikt, opplevd foreldredrikking, cannabisbruk og kriminalitet kan forklare nedgangen i alkoholbruk blant norsk ungdom. Hensikt og funn er i kjerneområdet av problemstillingen min.

Vedlegg 4: Litteratormatrise 3

Artikkel 3: Sverige	Törrönen, J., Roumeliotis, F., Samuelsson, E., Kraus, L. & Room, R. (2019). Why are young people drinking less than earlier? Identifying and specifying social mechanisms with a pragmatist approach. <i>International Journal of Drug Policy</i> , 64, 13-20. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2018.12.001
Hensikt	Tidligere forskning har identifisert endringer i foreldrestil, økt bruk av sosiale medier, endringer i kjønnsidentitet og en helse- og treningstrend som mulige forklaringer til nedgangen i alkoholbruk blant unge. Studiens hensikt er å utforske på hvilken måte og i hvilke sammenhenger disse forklaringene kan stemme, og hvordan de kan forklare et fallende alkoholforbruk blant unge. Studien legger vekt på å identifisere hvilke bekymringer, vaner, praksiser og situasjoner intervjuobjektene beskriver som kan forklare nedgangen i drikking blant ungdom.
Metode	Kvalitativ studie med semistrukturert intervju på 35-90 min.
Utvalg	Totalt 49 svenske ungdommer i alderen 15-16år og 18-19år. Inklusjonskriterier: drikkere og ikke-drikkere. Blant 15-16 åringene deltok 8 drikkere og 16 ikke-drikkere. Blant 18-19 åringene deltok 15 drikkere og 10 ikke-drikkere. Intervjuobjektene ble rekruttert i løpet av 2017 gjennom målrettet utvalg fra ulike ungdoms- og videregående skoler. Kontakter gjennom frivillige organisasjoner og sosiale medier ble også brukt for å rekruttere intervjuobjekter. Intervjuobjektene hadde ulik bakgrunn når det gjelder foreldreskap, sosial klasse, etnisitet og bosted.
Resultater	Forfatterne trekker frem familie og foreldrekontroll, kjønnsdelte praksiser, sosiale medier og spilling, konkurrerende aktiviteter, helsetrend og nedgang i gruppepress og mer rom for individuelle valg som faktorer som bidrar til unges lave alkoholforbruk. De identifisert sosiale mekanismer i kategoriene som gjør det lettere å forstå hvordan en spesifikk situasjonsbekymring kan påvirke alkoholforbruket direkte. Jenters valg om moderat eller ingen drikking for eksempel, kan bunne i et behov for å beskytte seg mot moralisme og uønsket seksuell kontakt. Basert på resultatene foreslår forfatterne en hypotese om tidlig modning av unge, som mer ansvarlige, reflekterte, individualiserte og mer «voksenlignende» enn tidligere generasjoner.
Kvalitet	Forskningsartikkel i fagfelleurdert medisinsk tidsskrift, av nyere dato. Forfatterne beskriver nøye hvordan intervjuene er gjennomført, transkribert og tematisk kodet ved hjelp av NVivo programvare. Forfatterne oppgir begrensninger ved studien, for eksempel at dataen ble samlet inn i en intervjusituasjon mellom unge og en voksen. Intervjuobjektene kan derfor ha lagt mer vekt på de helsesrelaterte bekymringene sine, som ofte er høyt verdsatt av voksne.
Etikk	Forfatterne redegjør for etisk godkjenning og etisk god behandling av deltakerne og anonymisering.
Relevans	Studios hensikt er å identifisere sosiale mekanismer som kan forklare nedgangen i alkoholkonsum blant ungdom. Forfatterne identifiserer

	sosiale mekanismer i de allerede mulige forklaringene på nedgangen i drikking hos unge, som er en relevant og spennende vinkling til oppgaven.
--	--